

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

Jeremiah's Daughter

1. Intro to the book of Jeremiah by Rav David Sabato from VBM.org

I. Introductory Verses

As is common in the books of the Prophets, the book of Yirmeyahu opens with an introduction that briefly relates to the prophet and his period. The introduction to the book of Yirmeyahu is exceptionally long - three verses - and it is the most detailed in the books of the Prophets. The long introduction to the book reveals several important facts about Yirmeyahu. These serve us as a sort of portal, through which we enter the special world of Yirmeyahu and his book.

The words of Yirmeyahu the son of Chilkiyahu, of the priests who were in Anatot in the land of Binyamin, to whom the word of the Lord came in the days of Yoshiyahu the son of Amon king of Yehuda, in the thirteenth year of his reign. It came also in the days of Yehoyakim the son of Yehoshiyahu king of Yehuda, to the end of the eleventh year of Tzidkiyahu the son of Yoshiyahu king of Yehuda, to the carrying away of Jerusalem captive in the fifth month. (Yirmeyahu 1:1-3)

The first verse provides several biographical details about Yirmeyahu and is typical of the verses that open the books of the Prophets. The opening word, "Divrei" ("the words of"), is relatively exceptional in the books of the Prophets. It appears, in addition to here in the book of Yirmeyahu, only in the book of Amos. All the other books of the Prophets open with different words that denote prophecy. For example, the book of Yeshayahu opens with the phrase: "The vision of Yeshayahu, the son of Amotz." The book of Hoshea opens with the words: "The word of the Lord that came to Hoshea, the son of Be'eri." And the book of Chavakuk opens with: "The burden which Chavakuk the prophet did see."

Indeed, even with regard to Yirmeyahu, it immediately says in the following verse: "To whom the word of the Lord came in the days of Yoshiyahu." It is thus reasonable to conclude that we have here a generalization followed by a specification. The words of Yirmeyahu referred to in verse 1 are prophecies, the word of God that came to him, as mentioned in verse 2. However, the distinction between the "words of Yirmeyahu" and the "word of the Lord" suggests the possibility that we are actually dealing here with two different "words." The Radak proposes an interesting interpretation in this vein:

It opens with the word "Divrei" ("the words of") because the book includes words of prophecy that [Yirmeyahu] prophesied about Israel and about the nations, and also words about himself, what happened to him with his prophecy with Israel... Similarly, Amos relates about himself: "Amos has conspired against you" (Amos 7:10), and the entire matter as it is written. Similarly, Yirmeyahu relates at the beginning of his book about himself: "Before I formed you in the belly" (Yirmeyahu 1:5), and the entire matter. And similarly in his book, he relates of the evil done to him.

According to the Radak, "the words of Yirmeyahu" refer to the biographical details that are integrated into the book in addition to the substance of the prophecies included therein. Indeed, one of the striking features that distinguish the book of Yirmeyahu from the other books of the Prophets is the combination of his life story and biography together with his prophecies. There is no other prophet whose biography and the background of his prophecies are related in such great detail. Familiarity with Yirmeyahu's place and background is especially vital for understanding his prophecies. Only in

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

their light can we understand the great tension between his mission and his life and surroundings that can be felt in many places throughout the book, as we shall see later in our study. On the substantive level, apart from the many prophecies, the book inseparably incorporates stories, prayers, lamentations, and short poems of a personal nature.

The verses that follow note two biographical facts about Yirmeyahu:

1. "Of the priests who were in Anatot in the land of Binyamin." Yirmeyahu traces his ancestry to a priestly family.[1] One of the priestly functions, as stated in the Torah, is to teach God's Torah to the people: "They shall teach Yaakov your judgments and Israel your Torah" (Devarim 33:10). Yirmeyahu's preoccupation with the Torah and Halakha is clear from his many references to the Torah's commandments in his prophecies, as we shall see already in his first prophecy of rebuke (chapters 2-3) and in other places.

2. "Who were in Anatot." Anatot was a priestly city near Wadi Perat.[2] Anatot is identified today in close proximity to the village of Anata, about seven kilometers northeast of Jerusalem.[3] Even this biographical detail left its mark on the prophecies of Yirmeyahu, who is also called "Yirmeyahu of Anatot" (Yirmeyahu 29:27). The wadi's landscapes, its flora and fauna, are reflected in Yirmeyahu's prophecies and his varied images. His prophecies reflect familiarity with the world of shepherds, and it is even possible that he himself was a shepherd in his youth.[4]

The unique location of Anatot – at the edge of the desert, overlooking the Judean desert to the east - is also reflected in some of Yirmeyahu's prophecies that deal with the tension between the desert and populated areas. Anatot is located on the border from a political perspective as well – it is in "the land of Binyamin," near the border of the destroyed kingdom of Efrayim. The prophecies of Yirmeyahu relate in several places to the union of the kingdoms and of the return of the people of Efrayim to Yehuda. Anatot itself is mentioned several times in the book; the people of Anatot pursue Yirmeyahu (11:21, 12:6), and he wishes to redeem his uncle Chanamel's field found in Anatot (32:9).

II. The Historical Context of Yirmeyahu's Prophecies

At the end of the introduction, the verses state that Yirmeyahu began to prophesy in the days of Yoshiyahu. But the verse specifies two different points in time regarding the end of his prophecy:

To the end of the eleventh year of Tzidkiyahu the son of Yoshiyahu king of Yehuda, to the carrying away of Jerusalem captive in the fifth month.

The term "to" (ad) appears here twice. The first is the usual way of marking time in the introductions to the books of the Prophets, and, as stated, it relates to the days of King Tzidkiyahu. But the second appearance is unique to Yirmeyahu, marking the central event that occurred in his day – the exile of Jerusalem. This ending is meant to highlight the fact that Yirmeyahu is the prophet of destruction, and his prophetic mission therefore ends with the exile of Jerusalem.

We will now briefly expand upon the period in which Yirmeyahu prophesied and examine the historical processes that occurred then, as well as the internal developments in the kingdom of Yehuda at that time (described in detail at the end of the book of Melakhim).

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

Yirmeyahu prophesied during one of the most tempestuous periods in ancient times. He began to prophesy in the thirteenth year of Yoshiyahu's reign (as stated below 25:3) in 627 BCE. That year was a turning point in world history. In 626, Ashurbanipal, the last great king of Assyria, died. Following his death, the mighty kingdom of Assyria, which had dominated the ancient Near East for nearly a century, began to disintegrate and lose its power. In 625, Nevupolasar, founder of the new kingdom of the Kasdim, ascended the royal throne of Babylonia and began trying to expand the borders of his kingdom and assume the place of Assyria as ruler of the Near East. In 612, the city of Ninveh, the capital city of Assyria, was captured by the Babylonians, but the Egyptians came to Assyria's assistance. In the decisive battle between Babylonia and Egypt in Karkamish in 605, Nevuchadnetzar, the son of Nevupolasar, struck out against Pharaoh Nekho and forced him to return to his country. This victory assured Babylonia rule over the entire western part of the Assyrian kingdom up to the river of Egypt, which included the kingdom of Yehuda.

This historical event had a direct bearing on the kingdom of Yehuda. After long years of subjugation to the kingdom of Assyria, there was now a possibility of the renewal of the sovereignty of the kingdom of Yehuda and its neighbors. This opportunity was exploited by Yoshiyahu, who expanded his realm to the north in areas that had been Assyrian provinces, towards the territory of Efrayim, Samaria, and Megiddo, which in the past had been part of the kingdom of Israel. At the same time that he was engaged in his military and territorial buildup, in the eighteenth year of his reign (622 BCE), following the discovery of a Torah scroll in the Sanctuary, Yoshiyahu undertook a broad and comprehensive process of religious repair in the kingdom of Yehuda. He destroyed the private altars and sites of idol worship, and he renewed the covenant between Israel and God (II Melakhim 22-23). Through these two processes, Yoshiyahu wishes to restore the kingdom of Yehuda to its days of glory in the political and religious spheres – to the days of David and Shelomo.

However, geopolitical events did not allow the renewed kingdom of Yehuda to remain at peace. A fierce struggle broke out between the new Babylonian kingdom and the kingdom of Egypt. The kingdom of Yehuda, which sat between the two powers, was unwillingly dragged into the great military confrontation that surrounded it. Another tragic event was Yoshiyahu's fall at the battle of Megiddo into the hands of Pharaoh Nekho (in 609 BCE). This event paved the way for the shocks that subsequently befell Yehuda, as its rulers changed their political allegiances from time to time. This led to a long series of subjugations and rebellions, up until the destruction of the Temple. As stated, Yoshiyahu was killed by the Egyptians; his son Yehoachaz was crowned by Pharaoh, but three months later he was exiled to Egypt, apparently because he adopted a pro-Babylonian position. Following his exile, the Egyptians crowned Yehoyakim, his elder brother, who represented the pro-Egyptian line, and at the same time they levied a heavy tax on Yehuda. Even this did not stabilize the kingdom; in that same year (605), Egypt was beaten by Nevuchadnetzar at the battle in Karkamish, and from that point on the scale was tipped in favor of Babylonia, Yehuda becoming a Babylonian protectorate.

In the time of Yehoyakim, Yoshiyahu's repair process dissipated and there began a religious and moral decline, which deepened until the destruction, as is apparent from the prophecies of Yirmeyahu. In 600, Yehoyakim rebelled against Babylonia, despite Yirmeyahu's warning not to do so, apparently due to another war between Babylonia and Egypt. His son Yehoyakhin ruled in his place (for only three months), surrendered to the Babylonian army that had laid siege against Jerusalem, and went into exile together with many of the residents of Jerusalem – princes, soldiers, and weapons manufacturers.

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

Yehoyakhin's uncle, Matanya, the son of Yoshiyahu, was crowned by Nevuchadnetzar, and he changed his name to Tzidkiyahu. Despite the oath to the king of Babylonia, and despite the repeated entreaties of Yirmeyahu, Tzidkiyahu, the last king of Yehuda, rebelled against Babylonia. This revolt ended with the final destruction of Yehuda, Jerusalem, and the Temple. Thus, the independence of the kingdom of Yehuda came to an end and the period of the Babylonian exile began.[5]

III. Yirmeyahu Among the Books of the Prophets

The famous baraita in tractate Bava Batra (14b) discusses the order of the books of Scripture and the identities of their authors.

The order of the Prophets: Yehoshua, Shofetim, Shemuel, Melakhim, Yirmeyahu, Yechezkel, Yeshayahu, and Shneim Asar.

According to the order of Scripture as we know it, the book of Yirmeyahu actually follows the book of Yeshayahu, reflecting their chronological order. But according to the tradition of the Babylonian Amoraim, the book of Yirmeyahu comes before the book of Yeshayahu.[6] The gemara raises an objection against this order:

But surely Yeshaya was earlier than Yirmeyahu and Yechezkel. Let then Yeshayahu be placed first? Because the book of Melakhim ends with a record of destruction and Yirmeyahu is entirely destruction, and Yechezkel commences with destruction and ends with consolation, and Yeshayahu is entirely consolation; therefore, we put destruction next to destruction and consolation next to consolation.

According to the Babylonian Talmud, it is preferable to put the book of Yirmeyahu first and juxtapose it to the book of Melakhim owing to the similarity between their respective contents: a description of the destruction. A tradition brought in this Talmudic passage states that Yirmeyahu also authored the book of Melakhim, thus reinforcing the connection between them.[7]

It is also worth noting the contrast that the gemara notes between the books of Yeshayahu and Yirmeyahu: Yeshayahu is characterized as a book that is "entirely consolation," while the book of Yirmeyahu is "entirely destruction." This characterization certainly does not accurately reflect the contents of the books; in the book of Yeshayahu there are prophecies of rebuke and calamity, and in the book of Yirmeyahu there are also prophecies of consolation. But it does express the general trend of each book and the fundamental contrast between them.

To understand the significance of the contrast, we must expand the comparison between the books. The two prophets prophesied in similar periods. Yeshayahu lived during the time of the ascent of, the mighty empire of Assyria, whose boundaries reached the shores of the Mediterranean Sea and breached the sphere of influence of the ancient kingdom of Egypt. In its aspiration for power, the kingdom of Assyria also struck the territory of the tribes of the kingdom of Israel. It put an end to the land of Efrayim and was about to conquer Yehuda as well. In the days of Yirmeyahu, a similar historical event took place. The kingdom of Babylonia inherited the kingdom of Assyria. It too aspired to be a mighty empire, it too took on Egypt, and in its aspiration for power it struck the kingdom of Yehuda and put an end to it.

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

The similar background to the prophecies of Yeshayahu and Yirmeyahu highlights the fundamental difference between them. Yeshaya is the great prophet of salvation. It was he who counseled Chizkiyahu in the days of Sancheriv not to surrender, and he prophesied the fall of the Assyrian army at the walls of Jerusalem, which would bring about the miraculous rescue of the city. Yirmeyahu, on the other hand, demanded that the kings in the days of Nevuchadnetzar totally surrender to the Babylonian power, and he prophesied the fall of the city and its king into the hands of the Babylonians and the exile of Yehuda. Another interesting difference between the two prophets, connected to the difference mentioned above, relates to the role of the prophets' families in their prophecies. In the case of Yeshayahu, his sons are a sign for Israel (chapters 7-8), whereas in the case of Yirmeyahu, it is precisely his childlessness that foretells the destruction of Jerusalem and the calamity that will befall it (chapter 16). This is a tragic element in the life of Yirmeyahu, one of many, that reflects the fate of his people. We will further clarify the significance of these fundamental differences between the two great prophets over the course of our study.

IV. The Structure of the Book

Unlike the other prophetic books, the principles of whose arrangement are relatively clear and generally based on chronological order, the structure of the book of Yirmeyahu is not entirely evident. Although a date is given for some of the prophecies, the overall arrangement of the book provides no indication of chronological order. Nevertheless, we can point to some fundamental units in the book that are distinguished by their style and the content of the prophecies contained within them. I will define them briefly:

1. Chapters 1-25: Prophecies of rebuke: This is the largest unit in the book, but also the vaguest in terms of its structure and contents. It is primarily composed of prophecies of rebuke from different periods, and almost no narratives. What this means is that prophecies mentioned in this unit sometimes reappear in their literary and historical contexts later in the book. (The most striking example of this phenomenon is the prophecies in chapter 7 and chapter 26).
2. Chapters 26-29: Yirmeyahu's prophecies and stories of confrontation with the false prophets: In these chapters, there are several stories about prophecies of rebuke that Yirmeyahu delivered in public and which led to a public confrontation between him and various parties, who at times tortured him: the priests, false prophets, and others. The struggle between Yirmeyahu and the false prophets appears throughout the book, but its essence is concentrated in these chapters.
3. Chapters 35-44: Stories and prophecies from the days of Yehoyakim to the destruction: Yirmeyahu's prophecies to Israel end with a unit of chapters that are arranged for the most part in chronological order, beginning in the days of Yehoyakim and continuing until the destruction and the arrival of the remnant of the survivors in Egypt. In these chapters, Yirmeyahu's prophecies are integrated in the historical narrative.
4. Chapters 30-33: A book of prophecies of consolation: This unit of chapters contains Yirmeyahu's prophecies of consolation, which were delivered during different periods and relate to both the kingdom of Israel and the kingdom of Yehuda.
5. Chapters 46-51: Prophecies about the nations: Like other prophetic books, the book of Yirmeyahu has a unit of prophecies about the nations, and it is this unit with which the book closes.[8]

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

Foot notes:

[1] The Radak, in the name of his father, R. Yosef Kimchi, writes that Chilkiyahu, the father of Yirmeyahu, was the High Priest in the days of Yoshiyahu who found the Torah scroll. There is, however, no proof for this assertion, as the name Chilkiyahu was a common name in this period. In fact, it is precisely Yirmeyahu's distance from the Temple, owing to his residing in Anatot, that weakens this possibility.

[2] In Yehoshua 21:18, Anatot is mentioned as one of the cities given to the priests.

[3] Some doubt this identification and propose instead Ras-al-Charuba, which is located nearby.

[4] An interesting attempt to explain many of Yirmeyahu's prophecies in light of the scenery of Anatot and Wadi Perat is found in N. Hareuveni, "Or Chadash al Sefer Yirmeyahu." A similar approach is found in Y. Felix's articles about Yirmeyahu in his book, "Teva Va-Aretz Ba-Tanakh."

[5] Even after the exile, there remained a small chance of rehabilitating the nation in its land, in the figure of Gedalya son of Achikam. We will deal with this at length when we reach the end of the book.

[6] The Radak relates to this difference in his introduction to the book of Yirmeyahu: "We find this book in the order of the prophets after the book of Yeshayahu. And so too I wrote its commentary after the commentary to Yeshayahu, and this despite the fact that they are not arranged in this manner in the words of our Rabbis, of blessed memory... Nevertheless, in all of the reliable manuscripts that I saw written in Spain over many years, they are arranged chronologically: Yeshayahu comes before Yirmeyahu, just as the former's time came before the latter's time. And so too Yirmeyahu comes before Yechezkel." The Abravanel expresses a similar position in his introduction to the book. It stands to reason that the order found in the baraita reflects a Babylonian tradition, whereas the order familiar to us, the chronological order, is based on a tradition from Eretz Yisrael. See also the introduction of Amos Chakham to the Da'at Mikra edition of the book of Yeshayahu.

[7] This tradition is reinforced by, among other things, various striking parallels between the end of the book of Melakhim and the book of Yirmeyahu.

[8] Chapter 52 is not part of Yirmeyahu's prophecies and serves as sort of an "historical appendix" to the book that describes the destruction of Jerusalem as foretold by Yirmeyahu. It parallels the end of the book of Melakhim.

2. Jeremiah By Jacob Isaacs from Chabad.org

Jeremiah's Background

The great prophet **Jeremiah** lived during the most crucial period of Judah's existence as a kingdom. He saw the destruction of Jerusalem and the holy Temple, after he had incessantly warned his people to mend their ways before it was too late. And when the catastrophe finally overwhelmed his people, he was the one who bitterly lamented Israel's terrible fate in the Book of Echah (Lamentations) which we read on Tisha B'Av, the anniversary of that catastrophe. At the same time, he proved to be a true friend in need, by helping his stricken people to bear the blow with courage and dignity, and by pointing out to them the path that would lead to restoration and redemption.

Jeremiah was born of a priestly family, in the town of Anatoth in Benjamin. His father was the prophet and High-Priest Hilkiyah. He began his prophecy during the time of the prophet Zephaniah and prophetess Huldah, in the thirteenth year of King Josiah's reign (3298).

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

The destruction of the Northern Kingdom by the Assyrians was still fresh in the memory of the people of Judah, and we can imagine in what a state of spiritual agitation they were living at that time. Under these conditions, Jeremiah began his prophecies.

One of his first missions was to go to the exiled ten tribes of Israel, to bring them courage and hope, and to induce many of them to return to their native land.

Jeremiah witnessed the fall of the Assyrian Empire and the death of King Josiah. Though the people deeply mourned the death of their beloved King Josiah, the chief mourner was the prophet Jeremiah, for he knew very well that with the untimely passing of this last pious king, the end of Judea as an independent state was unavoidable. Indeed, after Josiah's death the people soon reverted to idolatry. Jeremiah was shocked by the new relapse of his people and strove hard to stem the tide of spiritual depravity which was threatening to undermine their high moral standards.

Israel's Ingratitude

Recalling Israel's earliest history as a nation, when, full of faith, the people had followed Moses into the desert, Jeremiah pictures Israel's loyalty to G-d as that of a newly-wedded bride to her husband, and wonders what has happened to his people that they have turned away from G-d. He sadly decries Israel's ingratitude and unfaithfulness and warns them that it spells their doom: "Thus saith the L-rd: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown. Israel is the L-rd's hallowed portion... all that devour him shall be held guilty; evil shall come upon them, saith the L-rd. Hear ye the word of the L-rd, O House of Jacob, and all the families of the House of Israel. Thus saith the L-rd; What unrighteousness have your fathers found in Me, that they are gone far from Me and have walked after things of naught, and are become naught?... And I brought you into a land of fruitful fields... but when ye entered, ye denied My land, and made My heritage an abomination... For My people have committed two evils. They have forsaken Me, the fountain of living waters, and hewed out cisterns, broken cisterns, that can hold no water... "Therefore... will I cause to cease from the cities of Judah, and from the streets of Jerusalem, the voice of gladness and the voice of joy, the voice of the bridegroom and the voice of the bride; for the land shall become a desert."

True Glory

One of the prophet's famous sayings is the one in which he points out that wisdom, might, and riches, are nothing compared to the happiness that man achieves through real knowledge and understanding of the ways of G-d: "Thus saith the L-rd: Let not the wise man glory in his wisdom, neither let the mighty man glory in his might; let not the rich man glory in his riches. But let him that glorieth, glory in this, that he understandeth and knoweth Me, that I am the L-rd Who exercises mercy, justice, and righteousness on the earth; for in these things I delight, saith the L-rd."

Jeremiah's Faith

Of the futility of trusting in man instead of in G-d, the prophet has this to say: "Thus saith the L-rd; Cursed is the man that trusteth in man, and maketh flesh his arm, and whose heart departeth from the L-rd. For he shall be like a tamarisk in the desert, and shall not see when good cometh... Blessed is the man that trusteth in the L-rd... for he shall be as a tree planted by the waters, and that spreadeth out its roots by the river, and shall not see when heat cometh, but its foliage shall be luxuriant; and shall not be anxious in the year of drought, neither shall cease from yielding fruit... Thou hope of Israel, the L-rd! All that forsake Thee shall be ashamed... because they have foresaken the L-rd, the fountain of living waters. Heal me, O L-rd, and I shall be healed; save me, and I shall be saved; for Thou art my praise."

3. דבה"י א ה,

" ובני אהרן--נדב ואביהוא, אלעזר ואיתמר. ל אלעזר הוליד את-פינחס, פינחס הליד את-אבישוע. לא ואבישוע הוליד את-בקי, ובקי הוליד את-עזי. לב ועזי הוליד את-זרחיה, וזרחיה הוליד את-מרים. לג מרים הוליד את-אמריה, ואמריה הוליד את-אחיטוב. לד ואחיטוב הוליד את-צדוק, וצדוק הוליד את-אחימעץ. לה ואחימעץ הוליד את-עזריה, ועזריה הוליד את-יוסון. לו ויוסון,

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

הוליד את-עזרה; הוא, אשר פהן, בבית, אשר-בנה שלמה בירושלם. לז ויולד עזרה, את-אמרה; ואמרה, הוליד את- אחיטוב. לח ואחיסטוב הוליד את-צדוק, וצדוק הוליד את-שלום. לט ושלום הוליד את-חלקיה, וחלקיה הוליד את-עזרה. מ ועזרה הוליד את-שנה, ושנה הוליד את-הוצדק. מא והוצדק הלך--בהגלות יהוה, את-יהודה וירושלם: ביד, ובכדנאצר.

4. מגילה יד, ב

"איתיביה רב עינא סבא לרב נחמן שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן נריה ברוך ושריה מחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלום רבי יהודה אומר אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה"

5. בבא קמא טז, ב

"כי כרו שוחה ללכדי ופחים טמנו לרגלי" (ירמיהו יח, כב) רבי אלעזר אמר שחשדוהו מזונה ר' שמואל בר נחמני אמר שחשדוהו מאשת איש "

6. יחזקאל א, ג

"היה הנה דבר-יהוה אל-יחזקאל בן-בוזי הפהן" "רד"ק: " ובתרגום ירושלמי יחזקאל נביא בר ירמיהו נביא ונקרא ירמיהו בוזי על שהיו מבזין אותו"

7. ירמיהו טז, א-ג

"א ויהי דבר-יהוה, אלי לאמר. ב לא-תקח לך, אשה; ולא-יהיו לך בנים ובנות, במקום הזה. {ס} ג כי-למה אמר יהוה, על-הבנים ועל- הבנות, היולדים, במקום הזה; ועל-אמתם היולדות אותם, ועל-אבותם המולדים אותם--בארץ הזאת. ד ממתי תחלאים ימתו, לא יספדו ולא יקברו--לדמן על-פני האדמה, יהיו; ובחרב וברעב, יכלו, והיתה נבלתם למאכל, לעוף השמים ולבהמת הארץ." The word of the LORD came to me: You are not to marry and not to have sons and daughters in this place. For thus said the LORD concerning any sons and daughters that may be born in this place, and concerning the mothers who bear them, and concerning the fathers who beget them in this land:

8. מלבי"ם ירמיהו טז, ב

"לא תקח לך אשה. יש הנה מבוכה למה צוהו האל שלא יקח אשה ולא יוליד בנים ובנות לפי שנגזרה גזרה על הבנים ועל הבנות היולדים במקום הזה שימותו ברעב וכי לא היה כדאי ירמיהו שיחיו בניו בזכותו והנה הקטנים אינם מתים אלא בעון אבותיהם וירמיהו לא היה לו עון שימותו בניו בעונו ועוד אף על פי שנגזרה גזרה שימותו בחרב וברעב הגזרה על קצתם ולא על כולם כי גם גלות נגזר עליהם והנה נאמר בנבואת יחזקאל על ירושלם והנה נותרה בה פלטה המוצאים בנים ובנות ועוד שגם על האבות ועל האמות גזר שימותו ולא מתו כלם שהרי גלו מהם וכענין הזה נאמר בנבואת יחזקאל אם בנים ואם בנות יצילו המה לבדם יצלו ולמה לא הצילו האבות הצדיקים את בניהם שהרי הם כמותם כי אין לבנים הקטנים חטא שימותו בעבורו אלא כשהם מתים בעון אבותיהם מתים ואם האבות הם צדיקים למה ימותו הבנים ומה שאני רואה בזה הוא כי במקום הזה רוצה לומר בענתות ובענתות נאמרה לו נבואה זו והזהירו שלא יקח אשה ולא יוליד בנים ובנות שם כי נגזרה גזרה על הבנים והבנות הנולדים בענתות וכן אמר למעלה על אנשי ענתות ושארית לא תהיה להם כי אביא רעה על אנשי ענתות שנת פקדתם הנה אמר כי לא תהיה שארית לאנשי ענתות אבל בירושלם תהיה שארית ופלטה כמו שנאמר בנבואת יחזקאל והנה נותרה בה פלטה המוצאים בנים ובנות וכיון שנגזרה גזרה זו על אנשי ענתות כולם אם יהיו לירמיהו שם בנים ובנות יסופו בכלל האחרים"

9. מדרש אלפא ביתא אחרת לבן סירא

"כתיב עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר (things without number;) בא וראה כמה גדולים מעשיו של הקב"ה. אם נאמר עושה גדולות עד אין חקר למה נאמר ונפלאות עד אין מספר, ואם נאמר ונפלאות עד אין מספר למה נאמר עושה גדולות עד אין חקר? כיצד פירשו חז"ל עושה גדולות עד אין חקר כנגד כל יצירות שבעולם, ונפלאות עד אין מספר כנגד שלשה שנולדו בלא שכיבת הורתן עם אדם, ואלו הם בן סירא ורב פפא ורבי זירא (היוחסין מביא המעשה בערך אבוב בשם ר' יהודה החסיד, ועי' צמח דוד ח"א ג"א תמ"ח), וכלם צדיקים גמורים היו וחכמים גדולים בתורה, ואמרו עליהם על רבי זירא ועל רב פפא שמימיהם לא שחו שיחת חולין, ולא ישנו בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי, ולא קידמן אדם לבית המדרש, ולא מצאן אדם יושבין ושותקין אלא יושבין ושונין, ולא בטלו מקדוש היום, ולא כנו שם רע לחביריהם, ולא נתכבדו בקלון חביריהם, ולא עלתה קללת חביריהם על מטתם, ולא נסתכלו בצלם דמות רשע, ולא קבלו מתנות, ותרנין היו לקיים מה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא (בתלמוד רשומות המדות האלה על חכמים שונים, עי' מגילה כ"ז: כ"ח). והאיך ילדתן, אמן בלא בעל? אמרו פעם אחת הלכו לבית המרחץ ונכנסו לה בקובתן זרע מישראל ונתעברו וילדו מהם ולא היו יודעים מי היה אביהם,

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

אבל בן סירא נודע לו מי היה אביו והאיך ילדתו אמו בלא בעילת בעל. אמרו עליה כי בת ירמיהו היתה, פעם אחת הלך ירמיה לבית המרחץ ומצא שם רשעים משבט אפרים וראה כי כלם מוציאים שכבת זרע לבטלה, לפי שכל שבט אפרים באותו הדור רשעים היו, שכן כתיב בו ויעש הרע בעיני ה', וכיון שראה אותם התחיל להוכיחם מיד קמו עליו ואמרו מפני מה הוכחתני חי דרך באר שבע שלא תזוז מכאן עד שתעשה כמונו. אמר להם הניחו לי ואשבע לכם שלא אגלה דבר זה לעולם, אמרו לו והלא צדקיהו ראה לנבוכדנצר אוכל ארנבת חיה ונשבע לו בגזירת השם שלא יגלה עליו ובטל שבועתו(נדרים ס"ה: איכה רבה פי' ישבו לארץ), וכן תעשה גם אתה, ועתה אם תעשה כמונו הרי טוב ואם לאו נעשה בך מעשה סדום כשם שעשו אבותינו בע"ז שלהם, ואם בע"ז היו עושין כך אנו בך על אחת כמה וכמה, מיד עשה כן מרוב הפחד והיראה מהם, וכמו שיצא משם התחיל לקלל יומו שנאמר ארור היום אשר יולדתי בו, ויצא והתענה על דבר זה רמ"ח תעניות כנגד כל איברים שבאדם, ושמורה היתה טיפה של אותו צדיק עד שבאתה בתו של אותו צדיק לבית המרחץ ונכנסה בקובתה, ולשבעה חדשים ילדה בן בשינים ובדיבור, וכיון שילדה היתה מתביישת מבני אדם שהיו אומרים מזנות ילדה, ופתח פיו הנער ואמר לאמו, על מה מתביישת מבני אדם כי בן סירא אני, אמרה לו סירא זה מי הוא? אמר לה ירמיהו, ולמה נקרא סירא שהוא שר על כל השרים והוא עתיד ליתן שם לכל שר ומלך, וכשתחשוב סירא וירמיהו בגימטריא שוין. אמרה לו בני אם כן היה לך לומר בן ירמיהו אני, אמר לה וכן הייתי רוצה לומר אלא שגנאי הדבר לומר ירמיהו בא על בתו, אמרה לו בני והא כתיב מה שהיה הוא שיהיה ומי ראה בת יולדת מאביה, אמר לה אמי אין כל חדש תחת השמש, מה לוט צדיק גמור אף אבי צדיק גמור, מה ללוט נעשה באונס אף לאבי נעשה באונס, אמרה לו תומהת אני ממך איך תדע דברים הללו, אמר לה אל תתמהי ממני שאין כל חדש תחת השמש, והרי ירמיהו אבי כך עשה בשעה שהיתה אמו כורעת לילד פתח פיו וקרא אבי ממעי אמו, ואמר לא אצא עד שתאמרו לי שמי, פתח אביו פיו ואמר צא ויקרא שמך אברהם, אמר לא כן שמי, אמר לו יקרא שמך יצחק יעקב וכן כל השבטים וכל אנשי הדור ההוא, ואמר לא כן שמי, עד שנזדמן שם אליהו ז"ל ואמר יקרא שמך ירמיה, שבימיך יקים הקב"ה אויב שירם ידו על ירושלים. [אמר לו כן שמי] ואתה שאמרת [לי שמי] יקרא שמי על שמך יהא לי משמך "יהו" ויקרא שמי ירמיהו, מה הוא יצא בדיבור אף אני יצאתי בדיבור, מה הוא יצא בנבואה ממעי אמו שנאמר בטרם אצרך בבטן ידעתיך וגו' אף אני יצאתי בנבואה, מה הוא יצא בשמו ממעי אמו אף אני יצאתי בשמי ממעי אמי, מה הוא עשה ספר באלפא ביתא (איכה) אף אני אעשה ספר באלפא ביתא, ועכשיו אל תתמהי מדברי. אמרה לו בני אל תדבר שלא ישלוח בך עין הרע, אמר לה אין עין הרע רשאה לשלטאה בי, ועתה אל תרבי [לדבר] עלי שאני עושה מה שעשה אבי, ועלי נאמר רחילא בתר רחילא אזלא וברא בתר עובדיה דאבוהי. אמרה לו בני מפני מה אתה מונע אותי מדיבור, אמר לה מפני שאת יודעת שאני רעב ואינך נותנת לי לאכול כלום, אמרה לו והרי לך דדים אכול מאכלך ושתה משתך, אמר לה אין לי חפץ בדדיך אלא לבי ובררי קמח כתרנגולא ולושי לחם נקי ובשר שמן ויין ישן ותאכלי עמי ביחד, אמרה לו ומהיכן אקנה דברים אלו, אמר לה עשי בגדים ומכרי ויתקיים בך הפסוק סדין עשתה ותמכור, ואם את מפרנסת אותי יתקיים בך הפסוק רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה. התחילה לעשות בגדים ומוכרת, ומביאה לו לחם ובשר שמן ויין ישן וכלכלתו שנה אחת, ולאחר השנה אמר לה הוליכני לבית הכנסת, והוליכה אותו לבית מלמד אחד שהיו לו שבע בנות, ישב בצדו ואמר לו רבי למדני תורה, אמר לו עדיין אין אתה בר לימוד כי קטון אתה, ואמרו חז"ל בן חמש שנים למקרא. אמר לו בן סירא ולא למדת היום קצר והמלאכה מרובה, ואתה אומר לי שב ולא תלמוד עדיין כי קטון אתה, ואני רואה בבית הקברות קטנים ממנו מתים, ומי יודע מה יהיה אם אחיה ואם אמות. אמר לו המלמד מפני מה אתה מורני ואמרו חז"ל כל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, אמר לו עד כאן אינך רבי ועד כאן לא למדתי ממך כלום, אמר לו המלמד לבן סירא אמור אלייך, השיב לו ואמר..."

10. שו"ת יביע אומר חלק ב' אה"ע סימן א

" בת ירמיהו היתה רוחצת אחר אביה באמבטי חמין, וקלטה זרע אביה ונתעברה וילדה, והכל מעידים עליה מרוב חסידותה שלא זינתה, אך הסכימו הכל שבאמבטי שרחצה קלטה..."

11. שו"ת ציץ אליעזר חלק א סימן נא

"וע"ע בסדר הדורות שהביא דברי ה' צמח דוד, שלפי דעתו גוזמא בעלמא... כי לא נמצא דבר זה בש"ס ובמדרשים... דלא מצא דבר זה שתתעבר אשה במבטי ולכן הוי גוזמא ושקר... וכן יש שאסרו לקרא בספר בן סירא "שעם היות בו קצת דברים נאים, עד שהביאום חכמינו בגמרא, ופעמים יכנום בשם מקרא, לפי שיש בו דברים בטלים אסרו לגות בו, כל שכן באלה שגורמים לסור מאחרי ה' (שו"ת רשבא ח' א ס' תיד)"

12. ספר מנהגים למהרי"ל, ליקוטים אות נ

" ובביאים כגון חנניה מישאל ועזריה, בן עזיאל (בן סירא) וחבריו"

13. ויקרא, י"ח, כ

"ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה"

Do not have carnal relations with your neighbor's wife and defile yourself with her.

HIDDEN WOMEN IN THE BIBLE

with Chazan Arik Wollheim

14. שו"ת ציץ אליעזר, ח"ג, סי' כ"ז.

"כתועבה גדולה ולא יעשה כן בישראל, דאין לך חילול משפחתי גדול מזה ... וגורמים לשכינה שתסתלק מישראל"

15. שו"ת חלקת יעקב, סי' כ"ד

"שזה איסור גמור מצד הדין וגם מצד רגש הדת והיהדות והוא מתועבות כנען ומצרים"

16. הרב ע. יעקובוביץ, הרפואה והיהדות, עמ' 235

"עשויה לנתק הקשר בין הולדת ילדים ונישואין, שהוא הכרחי לקיום המשפחה, התא היסודי והמקודש ביותר של ההברה האנושית. .. יתירה מזו, הולדת ילדים תהפוך באמצעותה ענין שרירותי ומיכני, משולל אותן סגולות מיסטיות ויחסי קירבה אנושיים, העושים את האדם שותף לקב"ה במעשה הבריאה"

17. הגרש"ז אויערבך, נועם, שם; שו"ת משפטים ישרים, ח"א, סי' שצ"ו

"הענין של ממזרות לא תלוי כלל בביאת איסור ואפילו בלא שום ביאה כלל, וכגון שנתעברה אשת-איש באמבטי, או ע"י הזרעה מלאכותית מזרע של איש אחר, כיון שיצירת הולד הוא מאיש ואשה שהתורה עשאה כשני מינים – נקרא ממזר"

18. הסמ"ק הובא ב שו"ת חלקת יעקב, סי' כ"ד

"כיון דאין כאן ביאת איסור הולד כשר לגמרי, אפילו תתעבר משכבת זרע של אחר."

19. הגרש"ז אויערבך, נועם, שם; שו"ת משפטים ישרים, ח"א, סי' שצ"ו

"אין אנו יכולים להוסיף על גזירות חז"ל, ולא מצינן דחיישי להכי אלא בכה"ג שכך הוא האמת דלא ידוע ממי הוא הולד, אבל בכה"ג שהאשה יודעת והיא אשה כשרה, מנין לנו לחדש מעצמנו גזירה לחוש, דשמא תתבייש לגלות הדבר וגם לא תוכל לעמוד בניסיון ותינשא לשוק בלא חליצה, הרי כללא הוא דבגזירת חז"ל אין לנו אלא מה שגזרו בפירוש, ואין להוסיף גזירות שלא נזכרו בש"ס"